
VÝMARSKÁ REPUBLIKA A NÁSTUP NACISMU

STRUČNÝ PŘEHLED

I. VÝMARSKÁ REPUBLIKA

a) problémy

- mezinárodněpolitické – Německo bylo označeno za hlavního viníka první světové války, proto ztratilo část území a všechny kolonie, jeho armáda podléhala četným omezením (počet, zbraně, dislokace), muselo platit reparace; vrcholem je rok 1923, kdy Francouzi kvůli nesplacení reparací dočasně okupují Porúří
- vnitropolitické – „republika bez republikánů“ – vysoká aktivita antidemokratických politických sil, a to jak krajní levice (vnímání republiky pouze jako přechodné fáze na cestě k „proletářské revoluci“), tak krajní pravice (zpočátku především nacionalističtí ultrakonzervativci, kteří se nesmířili s porážkou ve válce, císařské Německo považovali za neporažené, protože podmínky míru podepsala až sociálně demokratická vláda republiky); z obou stran se opakují násilné akce včetně pokusů o puč
- ekonomické – německé hospodářství je po válce ochromeno, k čemuž přispívají i časté stávky; hlavním negativním projevem je v průběhu roku 1923 hyperinflace, které vláda nijak nebrání, neboť doufá, že ji vítězové války přijmou jako důkaz nemožnosti splácení reparací

b) stabilizace

- vnitropolitická – v roce 1923 nastupuje nová koaliční vláda pod vedením G. Stresemanna (později se z funkce kancléře přesunul na pozici ministra zahraničí), která rázně potlačí pokusy o puč ze strany levice i pravice (Hitlerův mnichovský tzv. pivní puč) a uklidní situaci
- mezinárodněpolitická – Stresemann dosáhne odchodu Francouzů z Porúří a snaží se o změnu postavení Německa cestou spolupráce s vítězi války; smluvně se zaváže k respektování západních hranic Německa (smlouva z Locarna 1925) a v roce 1926 je Německo přijato do Společnosti národů
- ekonomická – Stresemann dosáhl snížení reparačních splátek, zastavil hyperinflaci a zásluhou amerických investic přichází hospodářský růst

II. HOSPODÁŘSKÁ KRIZE A JEJÍ DŮSLEDKY

Německo bylo první zemí, kam se přenesly projevy světové hospodářské krize, bezprostředně po krachu na newyorské burze začali američtí podnikatelé stahovat své investice, což se projevilo rychlým propadem výroby a nárůstem nezaměstnanosti. K tomu se přidalo úmrtí Stresemanna, nárůst popularity radikálů, kteří nabízeli jednoduchá řešení, a výsledkem byla politická nestabilita s častým střídáním vlád.

Krise vynesla nahoru především Nacionalně socialistickou německou dělnickou stranu (NSDAP), jejíž rostoucí podpora vede k opakovaným volebním úspěchům. Výsledkem bylo uzavření koalice konzervativní pravice s NSDAP a jmenování Adolfa Hitlera říšským kancléřem (30. 1. 1933).

G. STRESEMANN

kancléř 1923
min. zahraničí 1923-29

P. VON HINDENBURG

prezident 1925-34

A. HITLER

kancléř 1933-45

III. IDEOLOGIE A CÍLE NACISTŮ

1. rasový antisemitismus

přesvědčení o tom, že podstatou všeho jsou rasy, příslušnost k rase je biologicky daná („ideologie krve“), nezávislá na uvědomění a sebeidentifikaci jedince; podstatou dějin je trvalý boj ras o přežití a prosazení; v tomto boji existují již pouze Germáni, Židé a slabí rasové míšenci, v boji mezi Židy a Germány se rozhodne, kdo ovládne svět a kdo zahyne

politický cíl: Židé se židovství nemohou zbavit, nelze je změnit, proto musejí být vyvražďeni

2. „sjednocení Němců“

všichni „rasově hodnotní“ Němci mají žít v jednom státě; sílu německého národa je možné probudit pouze tehdy, když zanikne jeho vnitřní rozdělení a bude sjednocen pod vedením NSDAP, proto musejí být zlikvidováni političtí odpůrci NSDAP, především levice

politický cíl: velké, vnitřně sjednocené nacistické Německo

3. „obnovení velikosti a síly Německa“

odstranění důsledků porážky v první světové válce, „stržení okovů versailleské smlouvy“, budování silné armády, rozšíření „životního prostoru“; v ostatních státech buď převáží „čisté rasové prvky“ a stanou se spojenci Německa, nebo se proti jeho politice postaví, což bude důkazem nadvlády Židů

politický cíl: Německo jako rozhodující velmoc

IV. HLAVNÍ MEZNÍKY REALIZACE NACISTICKÉHO PROGRAMU 1933-38

1. rasový antisemitismus

duben 1933 – bojkot židovských obchodů, propuštění Židů ze státní služby a zákaz výkonu některých dalších povolání

1935 – tzv. norimberské zákony – právně závazné definování příslušnosti k židovství na základě rasy, ztráta německého občanství, zákaz sňatku a pohlavního styku mezi Židy a nežidy

1938 – tzv. „křišťálová noc“ – útok na synagogy, židovské obchody a byty

před vypuknutím války roste tlak na vystěhování Židů, doprovázený snahou koncentrovat je na jednom místě, v průběhu války přikročí nacisté k masovému vraždění

2. „sjednocení Němců“

únor 1933 – požár Říšského sněmu – prohlášen za počátek komunistického povstání, využito k perzekuci celé levice, komunistická i sociálně demokratická strana jsou posléze zakázány, následně je odstaven parlament a jeho pravomoci si přisvojuje vláda

léto 1933 – pravicové strany se postupně „dobrovolně“ rozpouštějí nebo přímo kolektivně vstupují do NSDAP; když už existuje pouze NSDAP, je vydán zákon o zákazu vzniku dalších stran

červen 1934 – „noc dlouhých nožů“ – likvidace nacistických masových polovojenských oddílů SA, Hitler chtěl získat sympatie armády likvidací její potenciální konkurence, současně mimo hlavní pozornost byly zavražděny i některé další nepohodlné osoby

srpen 1934 – smrt prezidenta Hindenburga, Hitler sjednotí funkci prezidenta s funkcí kancléře a stane se tak neodvolatelným

březen 1938 – anšlus Rakouska, tento krok byl dříve opakovaně označován za nezpochybnitelný důvod k válce, zůstane však bez zásadní reakce

září 1938 – mnichovská dohoda a připojení Sudet, opět bez odporu

3. „obnovení velikosti a síly Německa“

podzim 1933 – odchod ze Společnosti národů a tím i z Odzbrojovací konference, odmítnutí podmínek versailleské smlouvy, Německo přestává splácet reparace a připravuje nekontrolované zbrojení

1936 remilitarizace Porýní – první vojenský krok, západní demokracie nedokázaly odpovědět

od roku 1936 – angažování ve španělské občanské válce